

A soros elnökség hatása az Orbán-kormány tevékenységére

Hét évvel az uniós csatlakozás után a Magyar Köztársaság bizonyíthatja, hogy mennyire érett az immár 27 tagállamot tömörítő közösség részleges és időleges vezetésére. 2011. január 1. és június 30. között Magyarország tölti be az Európai Unió soros elnöki tisztét. Ennek a megtisztelő és felemelő, de egyszersmind felelősségteljes pozíciónak a vállalása, valamint a 2010 júliusa óta tartó belga elnökség felváltásának időbeli közelsége indokolja az uniós soros elnökségből fakadó feladatok és kihívások összefoglalását.

Mivel a soros elnökség nemcsak Magyarország uniós vezető államként való debütálását jelenti, hanem egyúttal a máris sok vitát is kiváltott második Orbán-kormány bemutatkozása is lesz a széles európai közvélemény előtt, ezért különösen annak elemzésére vállalkozunk, hogy a soros elnökség milyen hatást gyakorolhat a kormányzat tevékenységére, a belföldi és a közösségi szintű megítélésére. Járhat-e várt vagy nem várt hatásokkal a soros elnökség a kormányra nézve?

Az uniós elnök feladatai

A Magyarország és a magyar kormány előtt álló kihívásokat akkor tudjuk reálisan felmérni, ha számba vesszük azokat a kötelezettségeket, amelyek az Unió soros elnöki tisztét betöltő országra hárulnak. Az Unió soros elnökségét ellátó ország sokrétű feladatot lát el: az adott állam tölti be az Európai Tanács, az Állandó Képviselők Bizottsága (COREPER), a különböző szakbizottságok elnöki tisztségeit, kezdeményezi az ülések összehívását, és meghatározza azok napirendjét.

Mivel a soros elnökséget ellátó tagállamok félévente váltják egymást, természetes, hogy a napirend „öröklődik”. Az aktuális agendán keresztül a soros elnök szinte „történelmi” szerepet vihet: meghatározhatja azokat az ügyeket és szakpolitikai kérdéseket, amelyeket relevánsnak vél.

Természetesen a soros elnök beemelhet az uniós politika szintjére olyan szakpolitikákat, amelyek az adott országot és a régiót érintik, azonban figyelembe kell venni, hogy a közösségi döntéshozatalban nem a nemzetállami vagy szűkebb regionális, hanem a közösségi érvek élveznek prioritást. Így a magyar kormány nem eshet bele abba a szereptévesztésbe, hogy a „magyar érdeket” vagy a „kárpat-medencei érdeket” képviseli az Unió soros elnökének szerepében.

A szakpolitikai ügyek hosszú egyeztetéseket igényelnek, különösen, mivel a tagállamok hármas csoportokban töltik ki az elnökség időtartamát. Spanyolország, Belgium és Magyarország osztozott a 2010-től 2011 júniusáig terjedő elnökségi perióduson. A három ország együtt dolgozta ki a közös elnöki időszak munkatervét. A belga elnökség által „örökül hagyott” napirendben olyan kérdések szerepelnek, amelyek közül több is közelről érinti Magyarországot és a szomszédos államokat:

- A Budapesti Stratégia (a munkahelyek bővítésének programja)
- Horvátország és a Nyugat-Balkán Eu-csatlakozása
- A 2013-2020 közötti uniós költségvetés összeállítása
- Az energiapolitika és energiabiztonság kérdése Románia és Bulgária schengeni csatlakozása
- Kiegyensúlyozott szomszédságpolitika
- A Stockholmi Program továbbvitele a bel- és igazságügyi együttműködés továbbfejlesztésére
- A Duna-stratégia

A soros elnök képviseli az Uniót a nemzetközi kapcsolatokban. Ez a feladatkör természetesen növeli az adott ország presztízsét.

Lehetőségek

A soros elnökség jó lehetőség arra, hogy Magyarország pozitív képet alakítson ki magáról. Magyarország az „Unió arcaként” képviselni hivatott a közösséget a nemzetközi politikában, ez pedig önmagában is nagy kihívást jelent. Az Orbán-kormány felhasználhatja ezt a lehetőséget arra, hogy mélyítse kapcsolatát a nemzetközi élet szereplőivel, és ezzel is enyhítse a külföldi sajtóban – elsősorban a külföldi befektetőkkel és vállalatokkal szembeni hangnem következtében – kialakult nem túl hízelgő képet.

Ebből a szempontból sikeresnek ítélnéljük az Orbán-Sarkozy találkozót. A francia elnök látványosan kiállt a magyar soros elnökség mellett, ugyanakkor ismét aggodalmát fejezte ki a francia cégeket is potenciálisan érintő kisajátítások miatt (ld. a pécsi vízmű önkormányzati tulajdonba való visszavétele, amelyik a [Le Monde](#)-ban is nagy vihart váltott ki).

A soros elnökséget betöltő ország kormánya rá van kényszerítve az együttműködésre, a konszenzuskeresésre, hiszen a nagyobb tagállamok – mindenekelőtt Németország – képesek lehetnek kudarcélménnyé változtatni a soros elnöki periódust. Az Orbán-kormánynak a közösség élén végzett teljesítményét a jelenleg megvalósításra vagy továbbfejlesztésre váró napirendi pontok körében elért sikerek fogják igazolni. Márpedig a magyar kormány nem egy engedelmes, kétharmados többség révén könnyen befolyásolható parlamenttel, hanem egy nagyon vegyes, 27 tagállamból álló közösséggel találja szembe magát, amelyben a különböző érdekek összeegyeztetése nem nélkülözheti a konszenzusos politikát.

A féléves állandó egyeztetés a magyar jobboldali kormány konszenzus iránti hajlandóságát is kedvezően befolyásolhatja, hiszen a magyar kormánynak más színezetű kormányokkal is együtt kell működnie, a közös siker érdekében.

Általában véve is előnyös, ha a soros elnökséget ellátó ország kormánya felülemelkedik a nemzetállami szintű politizálás során megszokott ideológiai és politikai választóvonalakon. A soros elnöknek a jobbközép Angela Merkel, Nicolas Sarkozy és Silvio Berlusconi mellett például a baloldali José Zapatero spanyol miniszterelnökkel és Werner Faymann osztrák kancellárral is együtt kell működnie, amit nehézzé tesz – adott esetben – a harcias, például az MSZP-vel és Gyurcsány Ferencsel szemben ellenséges retorika importálása Brüsszelbe. Ezen a téren is józan önmérsékletet várhatunk a kormánytól. A szimbolikus harc sok kárt okozott a Fidesz megítélésének külföldön is, ezért – különösen az Unió soros elnökségének szerepében – a magyar kormány ezt nem engedheti meg magának.

Ez a sajátos helyzet – amelyet tetézni fog a 2010-2020-as időszakra vonatkozó költségvetés összeállításának felelőssége, és ezzel kapcsolatban az eltérő érdekeltségű tagállamok vitája – valószínűleg komoly fegyelmező hatást gyakorol majd a kormányra. Az Orbán-kormány tisztában van a történelmi felelősséggel, és ezért nem érdekelt sem az euroszeptikus külpolitikai húrok pengetésében az erre fogékony választók megnyerése érdekében, sem pedig abban, hogy a hazai botrányok rossz hírért keltsék Brüsszelben, és foltot ejtsenek a soros elnökségen.

Ezért az elnökség időszaka alatt egy kiegyensúlyozott, a gazdaságpolitikában mérsékelt kormányzati tevékenységet prognosztizálhatunk, amelyik minden bizonnyal nagyobb mértékben koncentrálna az elnökségi napirendben is szereplő szakpolitikák (pl. a romakérdés, a vízvédelem, az energiabiztonság) példaértékű kezelésére.

Az uniós külpolitikában pedig – különösen az energiabiztonság kérdésében érdekelt Oroszországgal való kapcsolatok tekintetében – a korábbi jobboldali retorikával ellentétben szintén a visszafogott, de határozott hangnem lesz a meghatározó.

A költségvetés összeállításában Magyarországnak döntő szava lesz. Nyilvánvaló, hogy a továbbra sem enyhülő görög válság, valamint Írország, Portugália és Spanyolország gazdasági megroggyanása, általában véve a „mediterrán Európa” leszakadása, illetve tágabb értelemben az egész euróövezet gyengélkedése rányomja majd a bélyegét a költségvetésre. Egyre [több](#)en jósolják, hogy az Európai Uniónak komoly szerkezeti reformokra van szüksége a jelenlegi –és jövőbeli – válságokkal való megküzdéshez. Ez a helyzet még inkább arra fogja készíteni a magyar kormányt, hogy a konszenzust részesítse előnyben a többi tagállammal szemben. Hiszen Magyarország is kerülhet még olyan helyzetbe, hogy rászorul a többiek jóindulatára.

A konszenzuskeresés felé való orientáció és a soros elnöki periódus sikere meghozhatja a gyümölcsét a kormány(párt) számára. Egyrészt, az Orbán-kormány érdeme lesz, hogy Magyarország döntő szóhoz jutott az Európai Unióban. Másodsor, az európai romastratégiában, a Duna-stratégiában, az energiaellátás diverzifikálásában, adott esetben a költségvetés összeállításában elért sikerek meggyőzhetik a hazai közönséget arról, hogy az Orbán-kormány jól végzi a tevékenységét, így az uniós szintű siker jó kommunikálása alkalmas lehet a hazai botrányok és botlások feledtetésére, tehát az uniós elnökség adott esetben a legitimációs alapot is betöltheti. Harmadszor, valószínűsíthető, hogy a sikeres elnökség tovább növeli Orbán Viktor nimbuszát a Fideszen belül. Természetesen egy rosszul végrehajtott, szerencsétlen pénzügyi és gazdasági konstellációval párosult elnökség ellenkező hatással is járhat: a kormányba vetett legitimáció megbillenhet, a rossz külföldi vélemények pedig begyűrűzhetnek a magyar politikába, akár a kormányba, sőt a pártba is.

A Fidesz mindenképpen szembesülni fog egy veszéllyel: egy ilyen sikeres szereplés végleg elidegenítheti a Fidesztől azokat az euroszeptikus választókat, akik esetleg eddig tartózkodtak a Jobbiktól. Mivel a soros elnökséget betöltő állam nemzeti érdekeinek artikulálására csak korlátozottan nyílik lehetőség, ennek igen nagy a valószínűsége.

Valószínűleg a Fidesz táborán belül sokan úgy vélik, hogy a soros elnökség lehetősége alkalmat teremt arra, hogy Magyarország az erő birtokosának pozíciójából tárgyaljon Romániával és Szlovákiával, és keresztülvigye a párt nemzetpolitikai törekvéseit. Számukra tehát nagy csalódást jelenthet a soros elnökség időszaka. Ugyanakkor a Fidesz – amennyiben a soros elnökség megszerzett tapasztalatait az egyes szakpolitikákkal kapcsolatban adaptálja a hazai politikára – olyan előnyhöz jut, amelyet nehéz lesz behoznia a jelenleg szétagolt ellenzéknek.